

בס"ד. משיחות ש"פ תשא, ט"ז אדר ה'תנשא.

ראש בני ישראל" – הרמה והתנשאות (לא רק של דבר שפל, בינוני, או אפילו גבוה, אלא) של דבר הכי נעלה – "ראש" ובזה גופא – "ראש בני ישראל", שנוסף לכך ש"ישראל" הוא אותיות "לי" ראש⁷, ישנו גם ה"ראש" שב"ישראל" גופא, ועד לה"ראש" ד"בני ישראל", לשון רבים (כל בני⁸).
ומזה מובן גודל המעלה ד"תשא" – הרמה והתנשאות בדרגא הכי נעלית ד"ראש בני ישראל", "תשא" שב"תשא".

ואעפ"כ דוקא ב"פרשת תשא", כשנמצאים בדרגא הכי נעלית, הרמה והתנשאות ב"ראש בני ישראל" – מדובר אודות חטא העגל⁹, שאז היו בני" במעמד ומצב של ירידה הכי גדולה שאין למטה ממנה, השורש לכל החטאים¹⁰, ולכללות ענין החורבן

א. בפרשת תשא – ישנו ענין תמוה הדורש הסבר:

רוב הפרשה (מהפסוק השני בחלק הפרשה דשני, "וירא העם כי בושש משה וגו"¹, ועד לסיום הפרשה) עוסקת בענינים הקשורים עם חטא העגל: החטא עצמו, התוצאה דשבירת הלוחות, תפלתו של משה לכפר על החטא (כולל גם י"ג מדות הרחמים, "סדר בקשת רחמים"²), עד לנתינת לוחות שניות³ (לאחרי ש"נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם"⁴).

וענין זה מרומו גם בהתחלת הפרשה – "ונתנו איש כופר נפשו גו" זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל גו" לכפר על נפשותיכם"⁵, כמבואר במדרשי חז"ל⁶ שנתנית מחצית השקל באה לכפר (גם ובעיקר) על חטא העגל.

וצריך להבין השייכות דענין זה לפרשת תשא:

"תשא" – הוא (גם) מלשון הרמה, ועד להרמה שהיא באופן של התנשאות.

ומודגש עוד יותר בהביאור ופירוש ד"תשא" שבהמשך הכתוב, "תשא את

(1) לב, א ואילך.

(2) פרש"י לג, יט.

(3) כולל גם סיום הפרשה ש"קין עור פניו (של משה) וירא מגשת אליו . . ויתן על פניו מסוה גו" (לד, ל'ג) – שהסיבה שכאן "היו מרתיעים ומודעזנים מקרני הודו של משה" (אף שלפנ"ז נאמר "ומראה כבוד ה' גו' לעיני כל ישראל", "ולא יראים ולא מודעזנים"), היא, בגלל החטא (פרש"י שם, ל).

(4) פרש"י לג, יא.

(5) ל, יב-טז.

(6) ירושלמי שקלים פ"ב סה"ג. תנחומא

פרשתנו יו"ד"א. ועוד.

(7) אה"ת פרשתנו ע' א'תסת. וראה בהנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ס"ע צה.

(8) ובפרט בני" שבדור ההוא – "דור דעה", דורו של משה רבינו, שהיו ראויים להיכנס יחד עמו לארץ ישראל באופן של גאולה נצחית שאין אחרי גלות, כמ"ש בשירת הים "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך גו' מקדש אדני כוננו ידיך ה' ימלוך לעולם ועד" (בשלח טו, ז'יח ובפרש"י), היינו, שמיד לאחרי קריעת ים סוף היתה צ"ל הכניסה לארץ באופן של גאולה נצחית (לולי התערבות ענינים בלתי-רצויים כו') – ראה ספרי דברים א, ב. ה'נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 346.

(9) נוסף לכך שגם בפשטות הכתובים אין מקומו של חטא העגל כאן (באמצע הפרשיות שעוסקות במעשה המשכן), כמבואר בפרש"י (לא, יח) ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה, מעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים הי' כו'".

(10) שלכן אין לך כל פורענות שאין בה קצת מפרעון עון העגל (פרש"י פרשתנו לב, לה – מסנהדרין קב, סע"א).

להגלות¹¹, היפך בתכלית ד"תשא את ראש"?!

ב. לכאורה, יש לכאר הקשר והשייכות דחטא העגל ל"תשא" – שהמעלה ד"תשא", הרמה והתנשאות לדרגא הכי נעלית, נעשית גם במעמד ומצב של ירידה הכי גדולה (חטא העגל). ויתירה מזה: ע"פ הידוע שירידה היא צורך עלי' (לדרגא נעלית יותר מאשר לפני הירידה) – הרי דוקא ע"י הקדמת הירידה הכי גדולה דחטא העגל נעשית העלי' הכי גדולה ד"תשא".

וההסברה בזה – בפשטות – שדוקא לאחרי חטא העגל נוסף בבני' העילוי דבעלי-תשובה¹² לגבי צדיקים גמורים, כמארז"ל "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורין אינם עומדין"¹³, ועד ש"אין יכולין לעמוד בו"¹⁴.

ע"פ הביאור ש"כי תשא את ראש בני ישראל" קשור עם המעלה דלוחות שניות שנעשית לאחרי (שבירת הלוחות הראשונות בגלל) חטא העגל (מעלת בעלי-תשובה לגבי צדיקים גמורים) – אינו מובן הטעם שבפרשה זו מדגיש הכתוב (וכמ"פ) המעלה דלוחות ראשונות, הן בהתחלת הענין "ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות לוחות אבן כתובים באצבע אלקים"²⁰, "ככלותו" (כפשוטו) גם מלשון שלימות²¹, וגם (כדרשת חז"ל) "ככלתו כתיב, שנמסרה לו תורה במתנה כלה לחתן"²², והן בהמשך

לחושיו"¹⁸, כבעבודת התשובה¹⁹.
ג. אבל, ביאור זה אינו מספיק, כי: נוסף לכך שענין זה גופא שהעלי' ("תשא") באה ע"י הקדמת הירידה (חטא העגל) דורש ביאור והסבר בשכל האדם – הרי, כיון שבפשטות הכתובים "כי תשא את ראש בני ישראל" הוא סיבה וטעם להמשך הענין שלאח"ז (כפירוש רש"י בפשוטו של מקרא "כשתחפוץ לקבל סכום מנינם .. יתנו כל אחד מחצית השקל כו"), לא מסתבר לפרש (בפנימיות הענינים) ש"כי תשא את ראש בני ישראל" הוא מסובב ותוצאה מהמשך הענין שלאח"ז, שע"י הקדמת הירידה דחטא העגל (שבהמשך הכתובים) נעשית העלי' ד"תשא את ראש בני ישראל" (שבהתחלת הענין).

ועוד:
ע"פ הביאור ש"כי תשא את ראש בני ישראל" קשור עם המעלה דלוחות שניות שנעשית לאחרי (שבירת הלוחות הראשונות בגלל) חטא העגל (מעלת בעלי-תשובה לגבי צדיקים גמורים) – אינו מובן הטעם שבפרשה זו מדגיש הכתוב (וכמ"פ) המעלה דלוחות ראשונות, הן בהתחלת הענין "ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות לוחות אבן כתובים באצבע אלקים"²⁰, "ככלותו" (כפשוטו) גם מלשון שלימות²¹, וגם (כדרשת חז"ל) "ככלתו כתיב, שנמסרה לו תורה במתנה כלה לחתן"²², והן בהמשך

וענין זה מודגש גם בהמעלה דלוחות שניות לגבי לוחות ראשונות – שבגלל זה נאמר למשה רבינו "יישר כח" על שבירת הלוחות, כדרשת חז"ל¹⁵ על הפסוק¹⁶ "אשר שברת", "יישר כחך ששברת" – כיון שלוחות ראשונות שייכות לדרגת הצדיקים, ולוחות שניות שייכות לדרגת הבעלי-תשובה¹⁷, שבהם היתה הוספה בתורה באופן ד"כפלים

11 שהרי לולי זה היתה הכניסה לארץ תיכף ומיד באופן של גאולה נצחית, כנ"ל הערה 8.
12 ויתירה מזה – "לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה", "כלומר, גבורים ושליטים ביצורם היו ולא ה" ראוי להתגבר יצורם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה כו" (ע"ז ד, סע"ב ובפרש"י).
13 ברכות לד, ב.
14 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.
15 שבת פז, א. ושי"ג. הובא בפרש"י ס"פ ברכה.
16 פרשתנו לד, א.
17 ראה לקו"ש ח"ט ע' 240 ואילך.

18 ראה שמו"ר פרשתנו רפמ"ו.
19 להעיר מסיים והותם ההפטורה: "ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים", "נאמר בסניני אנכי ה' אלקיך, בכרמל יאמר כפול כו" (מדרש אגדה הובא בפרש"י שופטים ה, ג) – ההוספה לגבי מתן-תורה מצד מעלת התשובה (ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, ב).
20 לא, יח.
21 ראה אוה"ת פרשתנו ע' איתתקעא ואילך.
22 פרש"י עה"פ.

הרמה והתנשאות בדרגת ה"ראש" – בנוגע לשלילת הענין דע"ז, שאודותיו מדובר בהמשך הפרשה:

הרמה והתנשאות לדרגא שלמעלה מהראש – הו"ע האמונה, ש"היא למעלה מן השכל והדעת", שלכן, "אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה'.. שלא לכפור בה' אחד.. בלי שום דעת והתבוננות.. בלי שום טעם וטענה ומענה כלל.. למעלה מן הדעת והשכל המושג ומוכח"²⁸.

וההרמה וההתנשאות בדרגת ה"ראש" ("תשא את ראש") – היא העלי' דהשכל ("ראש") לדרגא נעלית בשכל גופא (כדלקמן), שע"ז נעשית השלילה דע"ז (לא רק מצד האמונה שלמעלה מהשכל, אלא גם מצד השכל גופא).

והעילוי שב"תשא את ראש" (הרמת הראש) לגבי ההרמה שלמעלה מן הראש – שהשלילה דע"ז היא לא רק ע"י ההתעלות לדרגא שלמעלה מהבנה והשגה (ההתקשרות דעצם הנשמה עם הקב"ה שלמעלה מן הדעת), שאין נתינת מקום לע"ז "בלי שום טעם וטענה ומענה כלל", אלא גם בדרגת השכל שיש נתינת מקום ל"טעם טענה ומענה", מושלל בתכלית הענין דע"ז, שע"ז מודגשת אחדותו של הקב"ה (השלילה דע"ז) גם בדרגא תחתונה שיש בה נתינת מקום לענין של ע"ז.

ה. ויש להוסיף, שענין זה (השלילה דע"ז גם בדרגא שיש נתינת מקום לע"ז) מודגש ביותר בהפסוקה, שענינה סיום וחותם הפרשה:

"ויגש אליהו אל כל העם ויאמר עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים אם ה' האלקים לכו אחריו ואם הבעל לכו

הענין (בירידת משה מן ההר עם הלוחות) ו"הלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות"²³, והן (ועאכו"כ) בסיום הענין (בנוגע ללוחות שניות) "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים גו"¹⁶, בכ"ף הדמיון בלבד, כיון שמעלתם אינה דומה למעלת ה"ראשונים"²⁴ שהיו "מעשה אלקים", משא"כ לוחות שניות הם מעשה ידי משה, "פסל לך"²⁵.

ומזה שהכתוב מדגיש בפרשה זו המעלה דלוחות ראשונות, משמע, שהמעלה ד"כי תשא את ראש בני ישראל" היא (גם ו) בעיקר בנוגע לדרגת בני לפני חטא העגל ושבירת הלוחות (מעלת הצדיקים)²⁶, ולא עוד אלא שגם ההמשך בענין חטא העגל הוא בפרשת "תשא את ראש בני ישראל", כיון שהכוונה (בפנימיות הענינים) היא לענין העגל כפי שהוא בשרשו בתורה, דרגא נעלית בקדושה (וע"ז נעשה גם הביטול והשבירה דחטא העגל כפשוטו, ועד ש"זדונות נעשו לו כזכיות"²⁷, ע"ד מעלת התשובה שבלוחות שניות), כדלקמן.

ד. ויובן בהקדם הדיוק בלשון הכתוב "כי תשא את ראש בני ישראל" – שאין זה (רק) הרמה והתנשאות לדרגא שלמעלה מהראש (שכל), אלא

23 לב, טז.

24 ויש לומר, שהתואר "ראשונים" (הוא לא רק ביחס ללוחות השניים, אלא) מורה גם על הקדימה לכל הענינים שבסדר ההשתלשלות, כי, אם ישנו ענין שקדם אליהם, אין לקרותם "ראשונים" באמיתיות.

25 להעיר שעבודת הצדיקים (לוחות ראשונות) היא בדרך אור ישר, מלמעלה למטה (מעשה אלקים), ועבודת הבעל תשובה היא בדרך אור חור, מלמטה למעלה ("פסל לך").

26 ומ"ש "לכפר על נפשתיכם" – י"ל שאין הכוונה לכפרה על חטא, אלא ע"ד "מ"ש בתורה ונרצה לו לכפר עליו, (ש)אין זו כפרת נפשו, אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו.. וכמ"ש תמים יהי לרצון" (תניא (אגה"ת) פ"ב).

27 יומא פו, ב.

"אתם הרבים"³⁴, הנהיג אליהו את כל ארבע מאות וחמישים נביאי הבעל (וכל בני³⁵), שעל פי הציוריו שלו נקבצו (כל ישראל ו) כל נביאי הבעל אל הר הכרמל³⁵, והוא זה שקבע והורה לנביאי הבעל מה לעשות, "ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשונה .. וקראו בשם אלהיכם ואש לא תשימו"³⁴, ועשו כדברו, "ויקחו את הפר אשר נתן להם ויעשו ויקראו בשם הבעל גור"³⁶ [אף שלהיותם הרבים היו יכולים לטרום אליו, לקבוע סדר הדברים באופן אחר, או למצוא אמתלא לדחות הצעתו להוכיח לכל העם מי האלקים] – שבזה מודגש עוד יותר הביטול והשלילה דע"ז גם בהיותה בתקפה.

ו. וכדי שתהי' שלילת הענין דע"ז (לא רק ע"י עבודת התשובה והתגלות י"ג מדה"ר שמצד עצם הנפש, למעלה מהראש, אלא גם ובעיקר) מצד הראש (בדרגא שיש נתינת מקום לטענה ומענה) – צריך להיות הרמת הראש, "תשא את ראש", ש"ראש" קאי (בפשטות) על לימוד התורה, ו"תשא את ראש" מורה על דרגא נעלית בלימוד התורה.

ובהקדמה:

מצינו שירבעם בן נבט, שהוסיף על העגל שעשו ישראל במדבר והעמיד שני עגלים³⁷, הי' גדול בתורה – כדרשת

אחריו ולא ענו העם אותו דבר" (שלא היו יודעין להבחין)²⁹, "ויאמר אליהו אל העם אני נותרתי נביא לה' לבדו³⁰ ונביאי הבעל ארבע מאות וחמישים איש ויתנו לנו שנים פרים וגו' והי' האלקים אשר יענה באש הוא האלקים"³¹, ולאחרי שנביאי הבעל עשו מה שעשו "ואין קול ואין עונה"³², "ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלקי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלקים בישראל .. ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלקים .. ותפול אש ה' ותאכל את העולה .. וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים"³³.

כלומר: בהפטורה מסופר אודות מעמד ומצב ירוד ביותר בהנתינת מקום לע"ז – ש"נביא לה" הי' אליהו לבדו, ו"נביאי הבעל ארבע מאות וחמישים איש", ובנ"י היו במעמד ומצב שלא היו יודעין להבחין אם ה' הוא האלקים אם הבעל. ובמצב זה הי' הביטול והשלילה דע"ז – לא ע"י התעלות לדרגא שלמעלה מהשכל (גילוי כח המס"נ דעצם הנפש), אלא באופן המובן גם בשכל – "יודע כי אתה אלקים בישראל .. וידעו העם הזה כי אתה ה' האלקים".

ולהעיר על דבר פלא בסיפור ההפטורה – שגם במצב הכי ירוד ש"אני נותרתי נביא לה' לבדו ונביאי הבעל ארבע מאות וחמישים איש",

(34) שם, כה.

(35) כמ"ש בפסוק שלפני התחלת ההפטורה* (שם, יט) "ועתה שלח קבוצ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל גור ואת נביאי האשה גור".

(36) שם, כו.

(37) ובלשון הגמרא (סנהדרין קב, סע"א ובפרש"י): "עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל אחד (לוקין על חטא עגל אחד שעשו במדבר), מכאן ואילך משלשה עגלים" (שנים מירבעם ושלישי של המדבר).

(* כמנהג הספרדים (וכן הוא מנהגנו). ולמנהג האשכנזים – הי' בהפטורה עצמה.

(29) מ"א יח, כא ובפרש"י.

(30) "כי מאה הנביאים אשר החביאים עובדי*" לא היו יודעים להם" (מצו"ד עה"פ).

(31) שם, ככ"כד.

(32) שם, כ"כט.

(33) שם, ל"ל"ט.

(* עובדי דייקא – ש"גר אדומי הי' .. מיני' ובי' אבא ניזיל בי' נרגא, שלכן נאמר "חזון עובדי" כה אמר ה' אלקים לאדום גור ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עזר גור" (סנהדרין ל"ט, ב).

ועי"ז נעשה גם הביטול והשלילה דחטא העגל – (לא רק מצד דרגא שלמעלה מהראש, "בל שום טעם וטענה ומענה כלל", אלא גם) מצד דרגת הראש (כשיש נתינת מקום לטעם וטענה ומענה)⁴⁵, להיותו במעמד ומצב של הרמה ("תשא את ראש"), שלימוד התורה⁴⁶ בהבנה והשגה (ראש) הוא בדרגא נעלית שמצדה בטל ומושלל הענין דע"ז.

ז. מעין דוגמא לביטול ושלילת ע"ז ע"י דרגא נעלית בלימוד התורה:

"ספרים רבים רבים חברו עכו"ם בעבודתה, היאך עיקר עבודתה ומה מעשי ומשפטי, צונו הקב"ה שלא לקרות באותם הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדברי... שנאמר⁴⁷ אל תפנו אל האלילים, ובענין הזה נאמר⁴⁸ ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו, שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אע"פ שאין אתה עובדה, שדבר זה גורם להפנות אחרי ולעשות כמו שהם

חז"ל³⁸ על הפסוק³⁹ "וירבעם יצא מירושלים וימצא אותו אחי השילוני הנביא בדרך והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה", "כשלמה חדשה, מה שלמה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא ה' בה שום דופי. ד"א שלמה חדשה שחידשו דברים שלא שמעה אוזן מעולם.. ושניהם לבדם בשדה.. שכל תלמידי חכמים דומין לפנייהם כעשבי השדה, ואיכא דאמר שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה".

וב' הקצוות (עשיית העגל, ומעלת לימוד התורה) מודגשים יותר בהמשך דברי הגמרא⁴⁰ שירבעם "הי שונה.. בתורת כהנים מאה ושלשה (פנים) – ש"מאה ושלשה" הוא הגימטריא "דענגל"⁴¹.

וההסברה בזה:

כיון שהגמרא מעידה ש"תורתו של ירבעם לא ה' בה שום דופי", מובן ופשוט שהלימוד בתורת כהנים ק"ג פנים בגימטריא "ענגל" הוא דרגא נעלית בלימוד התורה⁴² ("תשא את ראש"), שקשור עם השורש ד"עגל" בקדושה, "פני שור" שבמרכבה העליונה⁴³ (שזהו"ע לימוד פנימיות התורה, מעשה מרכבה)⁴⁴.

(38) סנהדרין שם.

(39) שם יא, כט.

(40) שם קג, רע"ב.

(41) מאה קשיטה (להרמ"ע מפאנו) ספ"ח. ל"ת להאריז"ל מלכים שם יב, כה. וראה הגהות הרח"ו לזח"ב קסו, ב. קח"י (לבענהמח"ס מלא הרועים) ערך עגל וערך ש"י עולמות (וראה גם לקמן הערה 72).

(42) ועפ"ז יומתק שענין זה נאמר בסנהדרין דף ק"ג – שרומז ללימוד ק"ג פנים בתורה ע"י הסנהדרין ש"הם עיקר תורה שבעל פה והם עמודי ההוראה כו" (רמב"ם ריש ה' ממרים).

(43) יחזקאל א, יו"ד.

(44) ולאידך, כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, יכול להשתלשל מזה חטא העגל, כפי שאירע אצל ירבעם שהעמיד שני עגלים, ועד"ז בחטא העגל

שבמדבר שנשתלשל מראיית פני שור שבמרכבה במעמד הר סיני (ראה תנחומא פרשתנו כא. ועוד).
(45) ויש לומר, שהביטול והשלילה דע"ז מצד דרגת הראש (ע"י פנימיות התורה) – קשור ושייך להלימוד עם אחי השילוני, כמודגש גם בסיפור ההפטורה ע"ד הביטול דע"ז ע"י אליהו, תלמידו של אחי השילוני (ירושלמי עירובין רפ"ה. הקדמת הרמב"ם לספר הי"ד). – ולהעיר מהשייכות דאחי השילוני לפנימיות התורה, כדלקמן בשוה"ג הב' להערה 129.

(46) ובוה גואל "בתורת כהנים" – "שהיא כלל עבודה שיתקרבו לשמו יתברך", היפך בתכלית מע"ז (ראה חז"ל מהרש"א סנהדרין שם), ועי"ז נעשה הביטול דע"ז*.

(47) קדושים יט, ד.

(48) פ' ראה יב, ל.

(* ולהעיר, שדיני הקרבן שמכפר על ע"ז בשוגג נאמרו ב'פ' שלח (טו, כב ואיל"ך). ולא בספר ויקרא שהוא ספר הקרבנות – דיש לומר הטעם משום שב"תורת כהנים" מודגשת השלילה דע"ז מלכתחילה (ולא התיקון למי שנכשל בחטא ע"ז).

"תשא את ראש" השייכת להשורש ד"עגל" בקדושה, ק"ג פנים בתורה. ועי"ז נעשה גם הביטול והשלילה דע"ז – גם מצד דרגת הראש (שכל), כשיש נתינת מקום לטענה ומענה, כנ"ל.

ובפרטיות יותר:

הביטול והשלילה דע"ז הוא – לכל לראש ובעיקר – באופן שמלכתחילה לא באים לענין של ע"ז⁵⁷ (גם לא לדרגא שיש בה נתינת מקום לענין של ע"ז), כהמעמד ומצב דלוחות ראשונות (לפני החטא).

ונוסף לזה, גם כאשר מאיזה סיבה שתהי' באו לענין של ע"ז – מתבטלת לגמרי המציאות דע"ז ("וישרוף באש ויטחן עד אשר דק גו"⁵⁸), ולא עוד אלא שע"י הירידה החטא ע"ז נעשית עלי' גדולה יותר – העילוי דעבודת התשובה, עד לשלימות התשובה באופן ש"זדוונות נעשו לו כזכות", ועד – זכות.

אבל, לאחר החטא אי-אפשר להתחיל בביטול הע"ז מצד דרגת הראש (במקום שיש נתינת מקום לטענה ומענה, כיון שכבר נכשל כו'), אלא תחילה צ"ל ביטול הע"ז מצד הדרגא שאינה נותנת מקום לע"ז – עצם הנפש שלמעלה מהשכל (למעלה מן הראש), שזהו"ע י"ג מדה"ר שלמעלה מהתורה, ויתירה מזה שעל ידם נשלם החסרון בקיום התורה, שמתגלים ע"י התשובה, ולאח"ז יכול וצריך להיות גם הענין ד"תשא את ראש", שההתעוררות דעצם הנפש שלמעלה מהשכל תומשך ותחדור

עושים, שנאמר⁴⁸ ואעשה כן גם אני"⁴⁹. אבל בית דין – "צריכים .. לידע דרכי העבודות שאין סוקלין עובד כוכבים עד שידעו שזו היא דרך עבודתו"⁵⁰.

והענין בזה – שכיון ש"בית דין" נמצאים בדרגא נעלית בלימוד התורה, "תשא את ראש", לכן נעשה על ידם הביטול דע"ז, גם עי"ז שקורין בהספרים שעוסקים בדרכי הע"ז (ש"צריכים .. לידע דרכי העבודות") כדי שיוכלו לבער מן העולם את העובדי ע"ז.

ויתירה מזה – כפי שמצינו ביתרו ש"הי' מכיר בכל ע"ז שבעולם, שלא הניח ע"ז שלא עבדה", ולכן הי' יכול לומר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים"⁵¹, ועי"ז פעל (לא רק הביטול דע"ז, אלא גם) ש"אסתלק קוב"ה בקירי' עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא בשלימו"⁵², ועד ליתרו – ליתרון ולהוספה בתורה⁵³, "תשא את ראש", כמרומו בשמו, "יתר"⁵⁴, ע"ש שיתר פרשה אחת בתורה"⁵⁵.

ח. עפ"ז יש לבאר השייכות דמעשה העגל לפרשת תשא:

קביעת מעשה העגל בתורה⁵⁶ בפרשת תשא, בהמשך ל"תשא את ראש בני ישראל" – באה לרמוז וללמד על דרגא נישאת ונעלית בלימוד התורה

(49) רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ב.

(50) שם פ"ג ה"ב.

(51) יתרו ית, יא ובמכילתא ופרש"י עה"פ.

(52) זח"ב סז, ב. סח, א.

(53) ובתורה גופא – בתורה שבכתב, שבה

מודגש החידוש שבענין ההוספה יותר מתושבע"פ.

(54) מכילתא ופרש"י ר"פ יתרו.

(55) ולהעיר מהשייכות לפנימיות התורה –

שע"י הודאת יתרו והפרשה שנתחדשה על ידו ניתן

במ"ת גם החידוש בתורה שיתחדש לעת"ל (ד"ה

ויאמר משה תש"ט פ"ו).

(56) ע"ד "יעקב ועשו האמורים בפרשה" (ראה

לקו"ש ח"כ ע' 114. וש"נ).

(57) גם בסוף הארבעים יום כאשר "בושש

משה לרדת מן ההר" – שהכוונה בזה היתה כדי

להדגיש מעלתם של ישראל שגם במעמד ומצב

שיש מקום לטעות, אינם טועים, אלא שבפועל

התערבו ענינים בלתי-רצויים כו' (ראה בארוכה

קונטרס משיחות ש"פ שלח תש"נ).

(58) פרשתו לב, כ.

השני – חמש דברות השניות שכולם מצוות לא תעשה. ועפ"ז י"ל שהפירוש ש"שתייהן שוות" הוא גם ע"ד מ"מ⁶⁵ "אחת דיבר אלקים שתיים זו שמעתי"⁶⁶, שה"שתיים", עשה ולא תעשה, אנכי ולא יהי' לך, זכור (מ"ע) ושמור (מל"ת), נאמרו "בדיבור אחד"⁶⁷, לפי שענינם ותוכנם אחד, כי, גם מל"ת שקיומם הוא ע"י העדר העשי' (שלילה) הם ענין חיובי ("מצוה" מלשון צוואה (והיבור), שעל ידם נעשה החיבור והאדם והעולם עם הקב"ה) כמו ע"י מ"ע, ולא עוד אלא שישנו גם הקיום דמל"ת (לא רק ע"י העדר העשי', אלא גם) באופן של פעולה חיובית (כמו הקיום דמ"ע באופן דקום ועשה) – ע"י לימוד התורה בפרטי מצוות לא תעשה ודיניהם, "לחת (ענין התורה) .. שתייהן שוות"⁶⁸.

ויש לומר, שעיקר ושלמות לימוד עניני מצוות לא תעשה בתורה הוא כפי שהם בשרשם בקדושה, ולדוגמא: הלימוד ד"לא יהי' לך אלהים אחרים על פני", שלילת ע"ז (חטא העגל), קשור ושייך ללימוד ק"ג (בגימטריא עגל) פנים בתורת כהנים (כנ"ל ס"ו), ועד"ז בכל שאר מצוות ל"ת שנכללים ב"לא יהי' לך"⁶⁹.

ובכ"מ, בדוגמת* לאו הבא מכלל עשה (יבמות נד, ב).

(65) תהלים סב, יב.

(66) בהבא לקמן – ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ יתרו שנה זו.

(67) מכילתא יתרו כ, ח. ועוד.

(68) ודוגמתו בסיפור הפטורה ע"ד שני הפרים, הפר שהקריבו נביאי הבעל (שלילה), והפר שהקריב אליהו לה' (חיוב) – כדאיתא במדרש (במדרב"ד פכ"ג, ט. וש"נ) שאליהו אמר להפר "שעלה לשם בעל" שלא רצה לילך להקרב לבעל: "כשם ששמו של הקב"ה מתקדש על יד זה שעמי כד מתקדש על ידך" (נבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 415 ואילך, ובהערה 52).

(69) תניא רפ"כ.

גם בכחות הגלויים⁵⁹, שאז תהי' השלילה דע"ז (לא רק מצד הדרגא שלמעלה מן הראש, אלא) גם מצד דרגת הראש⁶⁰.

ולכן נאמר בהציווי ע"ד לוחות שניות "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים" – דאף שהחידוש דלוחות שניים הוא בעבודת התשובה מצד עצם הנפש שלמעלה מהראש, צ"ל בהם גם הענין העיקרי דלוחות ("כראשונים") – השלימות דתורה (בחי' החקיקה שבתורה), "תשא את ראש" (ועד שמקומם בתורה הוא בפרשת "תשא את ראש"⁶¹), שע"י ישנם ב' המעלות גם יחד.

ט. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם ב(הקדמה לסיפור מעשה העגל ב)לוחות הראשונות – "ויתן אל משה גוי' שני לחת העדות גוי'", "לחת (חסר) כתיב שהיו שתייהן שוות"⁶²:

ידוע⁶³ ששני הלוחות מתחלקים (גם) למצוות עשה ומצוות לא תעשה: בלוח האחד – חמש דברות הראשונות שעיקרם ויסודם הם מצוות עשה, אנכי⁶⁴, שבת, כיבוד אב ואם, ובלוח

(59) וע"ד שגם כשבאים להדרגא ד"בכל מארך", ענין המס"נ, ישנה העבודה ד"בכל לבכך ובכל נפשך", השלימות דכחות הגלויים.

(60) ועפ"ז יש להוסיף ביאור בהקס"ד דהקב"ה "ועתה הניחה לי גוי' ואעשה אותך לגוי' גדול", ותשובת משה "למה ה' יחרה אפך בעמך גוי' – שהקב"ה אמר שהקיום דבני" צ"ל מצד דרגתו של משה שבכאור"א מישראל, בחי' הדעת, ולכן "ואעשה אותך (דוקא) לגוי' גדול", ומשה פעל התגלות י"ג מדה"ר הקשורה עם עצם הנפש שלמעלה מהשכל, נקודת היהדות שבכל בני", שע"י ישנו הקיום דבני" מצד מציאותם הם (לא רק מצד בחי' משה שבהם).

(61) אף שמקומם (לכאורה) בפרשת יתרו (בהמשך לכללות הענין דמ"ת), ששמה ("יתרו") מדגיש היתרון שנועשה ע"יז שאתהפכא חשוכא לנהורא, ענין התשובה.

(62) פרש"י עה"פ.

(63) אוה"ת פרשתנו ע' א'תתקעד.

(64) ו"לא יהי' גוי' על פני", "לא תשא גוי' –

הם סעפים מ"אנכי" (ראה ס' החינוך מצוה כ"ל).

(* אבל לא ממש, כי כאן הלאו מפורש גם בפ"ע.

השמאל⁷² (לוח השמאלי) והגבורה (דלא כמ"ע שהם בקו הימין והחסד) – שמורה על שרשם בגבורות קדושות שלמעלה מחסדים, באופן של תגבורת החסדים, תוקף האור והגילוי (שלכן בכחו להאיר גם במקום החושך, ביטול ושליטת הענינים הבלתי-רצויים)⁷³.

ועפ"ז יש לבאר הטעם (בפנימיות הענינים⁷⁴) שרש"י מפרש "לחת כתיב שהיו שתייהן שוות" ב' תשא, כשהכתוב

(72) ועד"ז בנוגע לק"ג פנים שבתורת כהנים, בגימטריא עגל – כדאיתא בזהר (ח"ב קסו, ב) שש"י עולמות נחלקים לשתיים, ר"ז מסטרא דימינא וק"ג מסטרא דשמאלא, שהק"ג מסטרא דשמאלא שייכים להק"ג פנים שבתורה (לקוטי לוי"צ מג"א ע' צב*) – שמצד שרש"ה ה"ה שייכים לדרגא נעלית יותר ב"תורה אור"**.

(73) ועפ"ז מובן שגם לעתיד לבוא יהיו שש"ה מל"ת (כנגד שש"ה גידים שבאדם, גם אדם העליון כביכול) בשלימות – דאל"כ אי אפשר למנותם כמנין המצוות, לפי שאין ראוי למנות מצוות שאין נוהגות לדורות" (סהמ"צ להרמב"ם שורש הג') – כיון שענינים העיקרי הוא תוקף האור והגילוי (עד שבכחו וביכלתו לבטל החושך), שבדאי לא נגרע בו מאומה כשאין צורך בביטול החושך (כש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכר"י, ג, ב)).

(74) הביאור ע"פ פשוטו של מקרא – נתבאר בלקו"ש עקב תשמ"ה.

(* ויומתק יותר ע"פ המבואר שם (ט"ע צ' ואילך) בפירוש דברי הגמרא (שבת פח, ב) בהסוגיא דמ"ת"למה נמשלו דברי תורה כנגדי, לומר לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף ד"ת יש בס להמית ולהחיות... למיימין בה סמא דחיי למשמאליים בה סמא דמותא, ש"להמית אינו לגרעיותא רק למעליותא. והלהמית ולהחיות אינם שני דברים אן הם דבר א', ותלוי הלהחיות בהלהמית, והוא ע"ד מארז"ל אין תורה מתקיימתאלא במי שממיתעצמו עליו" – שמהחובות גם בהק"ג מסטרא דשמאלא, שאינם לגרעיותא רק למעליותא. והם ענין אחד עם הר"ז מסטרא דימינא. כיון שגם ענינים של הק"ג הוא גילוי אור, ויתירה מהו. תוקף האור, שלכן בכחו לבטל סטרא דשמאלא לגרעיותא.

(**) וראה זהר שם (בהתחלת הענין): "תורה אור דקא נהיר ללהוא נר (נר מצוה) ואדליקת מני" מסטרא דאור קדמאה דאיהו ימינא, דהא אורייתא מההוא סטרא דימינא דאור קדמאה אתיהיבת, דכתיב מימינו אש דת למו... אע"ג דאתכליל ב"י שמאלא דהא כדן איהו שלימו דכלא".

ומצד ענינים של מצוות לא תעשה (שהשורש שלהם הוא "לא יהי' לך") כפי שהם בתורה, נעשית גם השלילה דכל הענינים הבלתי-רצויים (שהשורש שלהם הוא חטא העגל)⁷⁰.

ואדרבה: שליטת הענינים הבלתי-רצויים ע"י מל"ת שבתורה מורה על גילוי אור נעלה יותר ב"תורה אור"⁷¹, "תשא את ראש" (כידוע שהשורש דמל"ת הוא למעלה ממ"ע), שמצד תוקף ומעלת האור ה"ה מאיר בכל מקום, גם במקום שיש בו אפשרות לענינים בלתי-רצויים, ועי"ז נעשית השלילה שלהם.

וענין זה מודגש בכך ש(גם) הענין החיובי (שב)מצוות ל"ת הם בקו

(70) כלומר: אין הכוונה להביטול והשלילה (וההיתקן) הענינים הבלתי-רצויים ע"י עבודת התשובה (החידוש ולוחות שניות), מצד עצם הנפש שלמעלה מהשכל (ההתקשרות העצמית עם הקב"ה שלמעלה מהתורה), שמצדה אין נתינת מקום לענינים בלתי-רצויים, אלא הכוונה היא להשלילה הענינים הבלתי-רצויים ע"י לימוד התורה (לוחות ראשונות), מצד כחות הגלויים, הבנה והשגה בשכל, היינו, שגם בדרגא שיש נתינת מקום לענינים בלתי-רצויים, מושללים הם (לא רק מצד העצם שלמעלה מגלויים, אלא גם) מצד בחי' הגלויים, ע"י תוקף האור, כדלקמן בפנים.

(71) ועפ"ז יומתק שש"ה מל"ת הם כנגד שש"ה ימים רשנת החמה (מכות כג, טע"ב) – שחמה מורה על תוקף האור, אור היום שלמעלה מאור הנו, כמארז"ל "כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור" (סוטה* כא, א), ויש לומר שבמצוות שבתורה גופא מודגש תוקף האור (אור היום, "תורה אור") בסס"ה מל"ת (כמנין ימי שנת החמה) יותר מאשר ברמ"ה מ"ע ("נר מצוה")**.

(* ויומתק שמארז"ל זה הוא במסכת סוטה דוקא – שרומז על תוקף האור בנוגע לביטול ענינים בלתי-רצויים.

(**) ועי"ד שבמל"ת מודגש העדר ההתחלקות שבתורה (בזוגת ה"ה שחמ"י כל האברים בשוה) יותר מאשר במ"ע. להיות כנגד גידי ה"ה שעל ידם משתכת החיות באברי הגוף (ראה בארוכה קונטרס משפחות הנ"ל ט"ח).

יחטא" 79 (עכ"פ "חטא" מלשון חסרון) 80 – יכולה להיות גם בדקות 81, כמובן מדברי הגמרא 82 "הוא סבר לע"ז ממש, ולא היא, אלא ע"ז עבודה שזרה לו" ("הוא חשוב והמלאכה נמבזה ומכוערה אלא שאין בה איסור" 83), ודוגמתו 84 בעבודת ה' – שהתעסקותו בעבודת ה' היא באופן שתורת-אמת מעידה שזוהי "עבודה" הראוי לשמה, אלא שהיא "זרה לו", כי, לפי-ערך מעלתו וחשיבותו ("הוא חשוב") הי' צריך להתעסק בענינים נעלים באיך ערוך 85, עד כדי כך, שהענינים שמתעסק בהם נחשבים לגביו כדבר זר, "זרה לו" ("מלאכה נמבזה ומכוערה") 86.

ועוד וגו' עיקר: מ"עבודה (עבודת ה', אלא) שזרה לו" יכולים להשתלשל – אצל אלה שנמצאים בדרגא שלמטה ממנו – ענינים שלמטה מזה 87, מן הקל אל הכבד, עד למעמד ומצב ד"כבד

מזכיר ע"ד לוחות ראשונות בתור הקדמה (מעשה העגל שהביא לשבירת הלוחות ו)לוחות שניות, ולא לפני" בס"פ משפטים, המקום העיקרי דסיפור הנעשה בלוחות ראשונות, כמ"ש 75 "עלה אלי ההרה גו' ואתנה לך את לחת האבן גו'" 76 – כי, נוסף לכך שעיקר ההדגשה (והגילוי) דשילת ע"ז ("לא יהי לך") גם מצד השכל הוא בפרשת "תשא את ראש", יש לומר, שב"שתיחן שוות" מרומז גם ב' סוגי הלוחות, לוחות ראשונות ולוחות שניות 77, שעם היות שלוחות שניות חלוקות מלוחות ראשונות מצד שייכותן לעבודת התשובה (גילוי עצם הנפש שלמעלה מהשכל), מ"מ, שוות ללוחות הראשונות ("פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים") מצד ענינים העיקרי – השלימות דתורה, "תשא את ראש" 78, שעיי"ו ישנם ב' המעלות גם יחד.

י. ויש להוסיף ולבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם:

"עבודה זרה" (חטא העגל) – נוסף לכך שלהיותה השורש לכל החטאים (כנ"ל ס"א) יש לה שייכות לכל אדם, "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא

75 כד, יב.

76 ועד"ז במשנה תורה – בפרשת עקב (ט), יר"ד ואילך), שמזכירים לוחות ראשונות בשייכות לשבירת הלוחות ולוחות שניות, ולא בפ' ואתחנן (ה), במקומן העיקרי, "ויכתבם על שני לחת אבנים (ט), ויגמלו אל" (ובפרט שבפסוק זה יש גם הסתירה ד"שני (ואח"כ) לחת" (דמשמע אחד), דלא ככפ' משפטים שנואמר רק "לחת האבן").

77 נוסף על שתי הלוחות שבכל א' מב' סוגי הלוחות, ראשונות ואחרונות.

78 ובמשנה תורה – מקומם (לא בפרשת "ואתחנן", תפלה ותחנונים, שקשור עם עבודת התשובה, עצם הנפש שלמעלה מכחות הגלויים, אלא) בפרשת עקב – שבזה מודגשת השייכות לכחות הגלויים, ולא רק לה"ראש" ("תשא את ראש"), אלא לכל הכחות, ועד להדרגא הכי תחתונה שבהם, עקב.

79 קהלת ז, כ.

80 ראה פרש"י ויצא לא, לט. לקר"ת מטות פב, א. ובכ"מ.

81 נוסף על הענינים שעליהם אמרו חז"ל שחשיב כאילו עובד עבודה זרה (ולדוגמא בנוגע לקדושת שבת (שנוכר בפרשתנו) – ראה חולין ה, א. רמב"ם סוף הל' שבת).

82 ב"ב קי, א.

83 פי' רשב"ם שם.

84 אבל לא ממש, כי אם בדקות בלבד, שהרי, בגמרא שם מדובר אודות המשכיר עצמו לע"ז ממש (כדי שלא יצטרך לבריות), במלאכה שאין בה איסור (נוסף לכך שאין לכו לע"ז – פי' רשב"ם שם).

85 אלא שמוצא "אמתלא" (אמת לא) – שמפני צוק העתים וכיו"ב אינו יכול להתעסק בענינים אלו.

86 דוגמא לדבר – לפי גודל של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפניו משורת הדין, ועד כדי כך, ש"יש דברים .. שהן בכלל חילול השם .. (כש"יעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות" (רמב"ם הל' יסוה"ס פ"ה).

87 ראה שיחת י"ט כסלו תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד בהוספות ס"ע שג ואל"ך).

שלילת הענין דע"ז (לא רק מצד עצם הנפש, נקודת היהדות, אלא) גם מצד דרגת הראש.

יא. ועוד לימוד והוראה עיקרית בענין זה שלמדים מפרשת השבוע:

גם במעמד ומצב של ירידה הכי גדולה דחטא העגל (לפני עבודת התשובה והתגלות י"ג מדה"ר⁹²) – השתדל משה רבינו ועשה כל התלוי בו, עד שהפקיר את כל מציאותו⁹³ (באמרו "ואם אין מחני נא גו"⁹⁴), והצליח, לפעול סליחה ומחילה, (גם) ע"ז שלימד סניגוריא על בני⁹⁵.

ועד"ז השתדלו גדולי ישראל בכל הדורות ללמד זכות על בני, כמו הרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב, המפורסם בתפוצות ישראל (ובכל העולמות) בתואר "אוהב ישראל" ו"מליץ יושר", בגלל גודל מעלת עבודתו באהבת ישראל ולימוד זכות על בני⁹⁶.

ויש לומר, שה"לימוד זכות" פועל פעולתו (לא רק למעלה, לבטל קטרוג וכיו"ב, אלא) גם על אלה שעליהם נאמר

עון⁸⁸, ולאחרי ריבוי ירידות למטה מטה עד ל"האובדים⁸⁹ בארץ אשור והנדחים⁸⁹ בארץ מצרים⁹⁰, יכולים לבוא למעמד ומצב ד"ע"ז ממש", ח"ו.

ולכן: נוסף לכך שכאו"א (ומתחיל מאלה שנמצאים במעמד ומצב נעלה בעבודת ה') צריך להזהר ביותר שעבודתו תהי' "כדבעי ל" למיעבד⁹¹, שלא יבוא למעמד ומצב ד"עבודה שזרה לו", ובמילא, לא תהי' נתינת מקום להשתלשלות דענינים שלמטה מזה כו', הרי, גם אם בא למעמד ומצב ד"עבודה שזרה לו", צריך לפעול בתיקון הדבר, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע להזולת, עד ל"האובדים" ו"הנדחים".

והתיקון הוא – ע"י העבודה ד"תשא את ראש":

בנוגע לעצמו – שמתעלה לדרגא נעלית יותר בלימוד התורה, ובפרט בפנימיות התורה. ועד"ז בנוגע להזולת – שאפילו אם עדיין לא למד תורה, יכולה וצריכה להיות הפעולה דהפצת התורה באופן שמתחילים ללמוד עמו (גם) ענינים נעלים בתורה ("תשא את ראש"), ובפרט פנימיות התורה, ובאופן של הבנה והשגה ("ראש") דוקא ע"י תורת החסידות, כאמור, שע"ז תהי'

(88) לשון הכתוב – ישע"א, ד.

(89) "האובדים בארץ אשור היינו שמחמת שרודף אחר תענוגי עולם הזה למלאות תאוותו הרעה נאבד ונשקע הניצוץ אלקות שבנפשו וממנו יונקים הקליפות וטס"א*... והנדחים בארץ מצרים, פ"י מצרים לשון מיצר, שמחמת המצור והמצוק אין להם לב לדעת כו'" (לקו"ת דרושי ר"ה ס, א).

(90) שם כו, יג.

(91) ראה כתובות סז, רע"א.

(* להעיר ש"רוח טומאה... אינה מתאוה לשרות אלא בכלי של קודש במקום קדושה שנסתלקה משם כו" (ש"רע אדה"ז א"ר"ח (מהדו"ת) סוס"ד. וראה בארוכה אוה"ר פ"ח ע"ד ע"ד).

(92) אבל ביטול העגל ("יקח את העגל גוי וישרוף אותו גוי") והריגת החוטאים בעדים והתראה ("שימו איש חרבו על ירכו גוי") הוצרך להיות מיד, לאפרושי מאיסורא.

(93) וגם את התורה – ששבר את הלוחות כדי להציל את ישראל, כהשושבין שקרע את הכתובה כדי להציל ארוסתו של המלך, שיוכל לומר לו "עדיין אינה אשתך" (פרש"י פרשתנו לך, א. וראה בארוכה לקו"ש ברכה תשמ"ח).

(94) פרשתנו לב, לב.
(95) ראה פרש"י יתרו כ, ב: "ולמה אמר (עשה"ד) לשון יחיד, אלקיך, ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל, חוה שאמר (פרשתנו לב, יא) למה ה' יחרה אפך בעמך, לא להם צוית לא יהי' לכם אלהים אחרים, אלא לי לבדי" (נוסף על ה"סניגוריא" ש"עדיין אינה אשתך, ע"י שבירת הלוחות, כנ"ל הערה 93).

(96) ראה סה"ש הי"ת ע' 116: ע"י עבודתו הקדושה במסירת נפש להמליץ טוב על כל בן ובת ישראל, זכה להעמיד היכל חדש – "היכל הוכות".

שיחזרו למקומם (מעמדם ומצבם) האמיתי באופן ד"תשא את ראש" – והשתחו לה' בהר הקודש בירושלים"⁹⁰, ע"ש¹⁰⁵ יראה וע"ש שלם¹⁰⁶, שלמות היראה¹⁰⁷.

*

יב. ויש להוסיף ולקשר האמור לעיל עם הזמן שבו קורין פרשת תשא – בסמיכות לימי הפורים¹⁰⁸, ובפרט בקביעות שנה זו, שפורים חל ביום החמישי, "קמי שבתא"¹⁰⁹, ושושן פורים חל ביום הששי, ערב שבת ממש, שממנו נכנסים תיכף ליום הש"ק זה¹¹⁰ [ג' ימים רצופים של שמחה: ימי הפורים (י"ד וט"ז אדר) שהם "ימי¹¹¹ משה ושמחה"¹¹², ויום השבת (ט"ז אדר¹¹³),

הלימוד זכות – שה"זכות" תבוא ותתגלה בפועל ממש⁹⁷. ולדוגמא: תורתו הידועה בפירושו הכתוב "עם כבוד עון" – שתמורת "עם כבוד עון" כפשוטו ח"ו, נעשה ה"עם"⁹⁸ במעמד ומצב שענין ה"עון" (אפילו המחשבה על זה, ועאכ"כ העשי' בפועל ח"ו) הוא "כבוד" אצלו, היינו, שקשה (כבוד) לו להבין איך יתכן מציאות של עון בעולם⁹⁹.

ומזה יכול וצריך ללמוד כאו"א מישראל בדורות שלאח"ז עד לדורנו זה – שעוד לפני (ועאכ"כ ביחד עם) הפעולה להשיב ה"אובדים" וה"גדחים", צריך להסתכל עליהם בעין טובה וללמד זכות עליהם¹⁰⁰ (החל מהלימוד זכות שסיבת היותם "אובדים" ו"גדחים" אינה באשמתם, להיותם תינוקות שנישבו¹⁰¹), ומה גם שהלימוד זכות כשלעצמו פועל שיהיו "כאבידה"¹⁰² המתבקשת (ונמצאת) דכתיב¹⁰³ תעיתי כשה אובד"¹⁰⁴,

(97 ראה (עד"ז) לקו"ש חט"ו ע' 32 ואילך. 98 גם אלה שברדגת "עם", מלשון (גחלים) עוממות (שעה"ה"א רפ"ז. ובכ"מ).

(99 ועד"ז בהפירוש דלעיל בענין ה"עגל" – שתמורת מעמד ומצב של ע"ז ח"ו, נעשה מעמד ומצב הכי נעלה של לימוד של ק"ג (בנימטריא עגל) פנים בתורת כהנים.

(100 ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ וחי ועשרה בטבת, וש"פ שמות, שנה זו.

(101 רמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"ג.

(102 מכות נד, סע"א ובפי' רבינו גרשום.

(103 תהלים קיט, קעו.

(104 וראה חז"א"ג מהרש"א: "ובדרך צחות ..

ר"ל כשה האובד האמור בפרשת אבידה דלא אצטרך ל"י בקרא (ב"מ נו, א), אבל הוא רומז על ישראל הנקראים שה פוורה, והם המה שה דאבידה שבתורה, שהש"י ב"ה הוא בעליו של אותו השם, ומבקשו להוציא מאבידתו כו". וברשימות הצ"צ (יהל אור) עה"פ (ע' תעו) מוסיף ומבאר מ"ש בהמשך הסוגיא דשה דאבידה (ב"מ שם) ש"שה לאו לסמינן הוא דאתא" – "דהסימנים שייכים מצד התומ"צ*, אבל ישראל מצד עצמם הם למעלה

מהסימנים (ד"א"צ סימנין כלל). דהא טביעת עין והכרת פנים עדיפא מסימנים, והרי ישראל נאמר כל רואיהם יכירו כי הם זרע בוך ה", ומוסיף, "כמבואר זה באריכות ברבות כי תשא ס"פ מ"ז" – בענין הלימוד זכות דמשה בחטא העגל, עיי"ש.

(105 תורה הו – תענית טז, א (מב"ר פנ"י, יו"ד).

(106 כמ"ש (לך לך יד, יח) "ומלכי דזק מלך שלם". ולהעיר מהמשך הכתוב "הוציא לחם ויין" – ד"ל, שרומזו על ההפצה ("הוציא") דתורה שנמשלה ל"לחם". נגלה דתורה, ויין, פנימיות התורה (אוה"ת לך לך עו, ב).

(107 לקו"ת שם, ב.

(108 כידוע ש"כל המועדים של השנה .. ככולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן" (של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).

(109 פסחים קו, סע"א.

(110 נוסף לכך שביום הש"ק שלאחרי פורים נעשה העלי' והשלמות – "ויכולו" – דימי הפורים.

(111 אסתר ט, כב.

(112 כ"י, נוסף לכך ש"ד אדר הוא פורים לבני עיירות (שאינן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון) וט"ו אדר הוא פורים לבני כרכים (שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון), הרי, "יום י"ד ויום ט"ו אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד, בין לבני עיירות שהם עושין

היינו שמלה היא התורה, כמ"ש שמלה לך כו', והתורה נקנית בסימנים" (עירובין נד, ב).

(* כמ"ש לפני"ז ש"סימנין נקט תנא גבי שמלה.

שנתבארה באופן של הבנה והשגה בתורת החסידות¹²⁵, שאז נעשית השלילה דע"ז (לא רק מצד עצם הנפש שלמעלה מהשכל, אלא) גם מצד ההבנה וההשגה בפנימיות התורה ("דע את אלקי אביך"¹²⁶), ועי"ז ישנם ב' המעלות גם יחד¹²⁷.

וע"פ המבואר לעיל שהטעם שמעשה העגל ולוחות שניות נקבע בפרשת תשא, הוא, כדי להדגיש שהמס"נ ושלילת הע"ז דחטא העגל היא לא רק מצד עצם הנפש שלמעלה מהראש (עבודת התשובה והתגלות י"ג מדה"ר שבלוחות שניות), אלא גם מצד הראש, "תשא את ראש", שע"ז ישנם ב' המעלות גם יחד – מובנת השייכות דפרשת תשא לפורים¹²⁸, כיון שגם

"וביום¹¹⁴ שמחתכם אלו השבתות"¹¹⁵], שבקביעות כזו מודגשת עוד יותר השייכות דפורים לפרשת תשא:

מהענינים העיקריים דפורים הוא המסירת-נפש על קידוש השם – "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"¹¹⁶, "כי הגידו לו את עם מרדכי"¹¹⁷, שנקראים בכל המגילה בשם "יהודים", "כל הכופר בע"ז נקרא יהודי"¹¹⁸, "שמסרו עצמן למות כל השנה כולה ולא עלה להם מחשבת חוץ ח"ו"¹¹⁹ – מצד עצם הנפש שלמעלה מהשכל, "עד דלא ידע"¹²⁰.

וביחד עם זה, מודגשת בפורים גם השייכות והפעולה בנוגע לכחות הגלויים, החל מהבנה והשגה בשכל ע"י לימוד התורה, כדרשת חז"ל¹²¹ "ליהודים היתה אורה, זו תורה", ועד להענין ד"לבסומי ביין"¹²² שבתורה¹²³, לימוד סודות התורה, "נכנס יין יצא סוד"¹²⁴, לימוד פנימיות התורה

¹¹⁴ י"ד בלבד (טשו"ע או"ה סתרצ"ו ס"ג).

¹¹⁵ להעיר מהקס"ד "ואימא שיתסר" (ריש מגילה).

¹¹⁶ ספרי בהעלותך י"ד, י"ד.

¹¹⁷ ומתאים גם להקביעות דהתחלת השנה בג' ימים רצופים של קדושת (ושמחת) יו"ט ושבת – ב' ימי ר"ה (ביום חמישי וביום ששי) ויום השבת, ובחזן לארץ – גם בימים ראשונים דהג הסוכות, ובשמע"צ ושמה"ת (כמדובר כמ"פ במשך השנה).

¹¹⁸ אסתר ג, ב.

¹¹⁹ שם, ו.

¹²⁰ מגילה יג, רע"א.

¹²¹ תו"א מג"א צז, רע"א. ובכ"מ.

¹²² מגילה ז, ב.

¹²³ שם טז, ב.

¹²⁴ שם ז, ב ובפרש"י.

¹²⁵ וע"ד "אגברו חמרא ארדקי כי היכי דלימרו מילתא" (סנהדרין לז, א). וראה סה"מ

תש"ח ע' 125.

¹²⁶ עירובין סה, סע"א*.

¹²⁷ עירובין סה, סע"א*.

¹²⁸ עירובין סה, סע"א*.

¹²⁵ להעיר מהמשל של רבינו הזקן ע"ד האבן היקרה שבכתר המלך ("התמים" ח"ב ע' מט. ועוד), ששייך במיוחד לפורים, כמ"ש במגילה (אסתר ו, ח) "יביאו לבוש מלכות גו' ואשר ניתן כתר מלכות בראשו".

¹²⁶ דה"א כה, ט. וראה תניא קר"א קנו, ב. ובכ"מ.

¹²⁷ וי"ל שזהו ע"ד "תכלית הידיעה שלא נדעך", "שיש בחי' הדעת בנפש לידע ולהכיר את הא"ס אשר לא נודע" (סה"מ תרע"ט ע' רמט).

¹²⁸ ובפרטיות יותר: בפורים מודגש מתן-תורה דלוחות שניות* – ע"ד "קיימו מה שקיבלו כבר", הקבלה דמ"ת מצד עבודת בני"ב בענין התשובה והמס"נ (כביום הכפורים – "כפורים", כמו פורים – שבו ניתנו לוחות שניות); בשבת פרשת תשא** מודגש מתן-תורה דלוחות ראשונות, הן מצד כללות

(חשבונם בגימטריא) – (כנגד) שבעים פנים שבתורה (ראה במדב"ר פ"ג, טז).

(*) ובפרט בקביעות שנה זו, שפורים חל ביום חמישי דפ' תשא, ששיעור חומש היומי מתחיל ב"פסל לך שני לוחות גו'". לוחות שניות.

(**) להעיר שבפרשת תשא נאמר גם הציווי דשמירת קדושת שבת (לא, יג ואילך), והשייכות שביניהם – ששבת עניינית עליית העולמות, מעולם המעשה והדיבור לעולם המחשבה (ראה לקות דרושי ש"ש סו, ג. ובכ"מ). שזהו תוכן הענין ד"תשא".

(*) ושם: "כל המתיישב ביינו יש בו דעת ע' זקנים, יין ניתן בע' אותיות וסוד ניתן בע' אותיות"

ראשונות (בשלימותן, כמו לפני השבירה) ולוחות אחרונות גם יחד, ואז יהי עיקר ושלימות הענין דנשיאת ראש בתורה – טעמי תורה שיתגלו בתורתו של משיח¹³¹, ועד להגילוי ד"תורה חדשה מאתי (ממש) תצא"¹³².

*

יג. כאן המקום לעורר גם ע"ד ענין שהזמן גרמא – בסמיכות לימי הפורים דמנייהו אזלינן:

"חכמים הראשונים תקנו .. שיתחילו הדרשנים לדרוש רבבים הלכות הרגל שלושים יום לפני הרגל¹³³, דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח¹³⁴ .. שכל חכם הי' שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשו .. ובדורות הללו שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות (לפי שהכל כתוב בספר) מצוה על כאו"א שילמוד הלכות

בפורים ישנם ב' המעלות יחדיו, "עד דלא ידע", ו"נכנס יין יצא סוד"¹²⁹.

ועוד והוא העיקר – שע"י ההוספה בלימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, באופן ד"תשא את ראש", ממהרים ומזרזים ומביאים תיכף את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ש"אתא לאתבא צדיקייא בתיבתא"¹³⁰, חיבור ב' המעלות דצדיקים ובעלי-תשובה, לוחות

ענין השבת – "דכורע בשבת ניתנה תורה לישראל" (שבת פו, ב), וכמודגש גם בהשמחה דשבת ("וביום שמחתכם אלו השבתות"), שעיקר ושלימות השמחה, באופן של רעש כו', היתה בלוחות ראשונות, משא"כ בלוחות שניות שניתנו בחשאי (תנחומא פרשתנו לא. ועוד), והן מצד פרשת השבוע – "תשא את ראש", מצד ה"ראש" דוקא (לא רק מס"ג שלמעלה מהראש); ובשבת פרשת תשא שלאחרי פורים מודגש ההמשך והחיבור דשניהם יחד.

129) ויומתיק יותר ע"פ האמור לעיל (ס"ו) כמעלת לימוד התורה דירבעם, שלמד מאחי השילוני, והי' שונה בתו"כ ק"ג פנים (בגימטריא עגל) – שקשור עם לימוד מעשה מרכבה (שורש העגל ב"פני שור" שבמרכבה), שזהו"ע לימוד פנימיות התורה (טעמי תורה*) כפי שנתבארה בהבנה והשגה ע"י תורת החסידות באופן ש"יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט**) חוצה"***.

130) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

131) ראה פרש"י שה"ש א, ב.

132) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

133) להעיר ממ"ש בסיום פרשתנו (לד, י" כה): "את חג המצות תשמור גו' לא תשחט על חמץ גו'".

134) כולל גם "הלכות פסח" כעבודת האדם לקונו – "משכו וקחו לכם", "משכו ידיכם מעבודה זרה" (פרש"י בא יב, ו), החל מהענין ד"עבודה שורה לו", ועד להענין דע"ז כפשוטו ח"ו אצל האובדים" וה"נדהים"; וקחו לכם צאן של מצוה – הן בנוגע לעצמו, שמתעסק ב"מצוה" (צוותא וחיבור) שלפ"י-ערכו ("קחו לכם"), והן בנוגע לה"אובדים" וה"נדהים" – שתמורת* שה דאבידה" נעשה "שה תמים גו'" (בא יב, ה) דפסח ("צאן של מצוה"), שיקריבוהו ע"ג המזבח ("אדם כי יקריב מכם גו'") כש"יהשתחו לה' בהר הקודש בירושלים" (כ"ל ס"א).

* להעיר ממ"ש בסוף פרשתנו (לד, כ): "פסח חמור תפדה בשה" – לפודת החומרות ("חמור") ב"שה" (יצאן של מצוה).

* להעיר מהמ"ד (לעיל ס"ו) בפירוש "ושניהם לבדם בשדה", "שכל טעמי תורה מגולין להם כו'" (וראה לקטן בשוה"ג הג'). ולהעיר גם מפרש"י שבת פז, ב: "למיימינין, עסוקים בכל חסם וטרודים לדעת סודה" (הוא ענין א' עם "למשמאליים", ק"ג מסטרא דשמאלא, כ"ל בשוה"ג הא' להערה 27). ועד"ז בהמשך הסוגיא שם: "ד"א נגידים כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה קושיים לו שני כתריום", שני פנים דהיינו הנלה והנסתר" (חז"א"ג מהרש"ם שם). ** להעיר שהבעש"ט הי' תלמידו של אחי השילוני (ראה לקו"ש ח"ב ע' 512. ו"ש"נ), כמו אליהו, במשך טוב, ביאת דוד (רבו של אחי השילוני – הקדימו הרמב"ם לספר הי"ד) מלכא משיחא, שביאתו תלוי בהפצת המעיינות חוצה, כדברי מלך המשיח (בהיכלו) להבעש"ט (אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחילתו).

***) ויש לומר, שמרומז גם בהוספה "שכל טעמי תורה מגולין להם" כשדה" – ש"שדה" רומז על הגילוי ב"חוצה".

הרמת קרן ישראל בשלימותה בגאולה
האמיתית והשלימה.

ובפשטות – שתיכף ומיד ממש,
ביום הש"ק פרשת "תשא את ראש בני
ישראל" ("תרום קרן ישראל") דשנת
"אראנו נפלאות"¹⁴⁴, בזמן המנחה,
ש"אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה,
שנאמר (בהפטורה דפרשתנו) ויהי
בעלות המנחה וגו'¹⁴⁵, מגבי ומנשא
הקב"ה את כל בני ע"ג ענני
שמיא"¹⁴⁶,

ובאופן ד"ויקהל פקודי" (שמתחילין
לקרות במנחה) – "קהל גדול (ויקהל)
ישובו הנה"¹⁴⁷, "ואתם תלוקטו לאחד
אחד (פקודי) בני ישראל"¹⁴⁸,

ומביאם לארצנו הקדושה, לירושלים
עיר הקודש, לחלקה שמוקפת חומה¹⁴⁹
מימות יהושע¹⁵⁰ בן נון¹⁵¹, להר הקודש
ולבית המקדש השלישי, ושם –

מחצית השקל בערב פורים לצדקה (רמ"א אר"ח
ר"ס תצד).

144 להעיר מהשייכות לפרשת השבוע – נגד
כל עמך אעשה נפלאות גוי וראה כל העם גוי" (לה,
י"ד), "אעשה נפלאות" בלשון עתיד, נוסף על
הנפלאות שהיו ביצי"מ, "כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), "נפלאות" גם בערך
ליצי"מ (ראה אוה"ת נ"ך עה"פ ע"י תפוז) וש"נ). –
וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' ב"ז.

145 ברכות ו, ב.
146 דניאל ז, יג.
147 ירמ"י לא, ז.
148 ישעי' כז, יב.

149 דאף ש"פרות תשב ירושלים" (זכרי' ב,
ח), מ"מ, "אני אה"י לה גוי חומת אש" (שם, ט).
150 אותיות "ישונוה", וסדרם בשמו: יה"ו –
ג' אותיות ראשונות (רובו ככולו) דשם הוי", ש"ע –
ש"ע נהורין דעתיקא קדישא (זהר ח"א ד, ב. ח"ג
קלג, ב). וראה הערה הבאה.

151 להעיר ממ"ש בפרשתנו (לג, יא) ויהושע
בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל". – ויש לומר,
שמצד שייכותו של יהושע למשה, ישנה גם בחינתו
של יהושע (יה"ו ש"ע) בכאוי"א מישראל, כמו
בחינתו של משה, ובפרט ע"י התורה – "משה קיבל
תורה מסיני ומסרה ליהושע כו" (ירוש אבות).

הרגל קודם הרגל עד שיהי' בקי בהם
וידע המעשה אשר יעשה"¹³⁵.

ועוד וגו' עיקר:

"מנהג פשוט בכל ישראל שכל קהל
וקהל משימים מס על בני עירן לצורך
חטים לפסח לקנות ולחלקן לעניי
עירן"¹³⁶, אשר, גם בענין זה צריכים
להתחיל שלושים יום לפני החג
(מפורים ואילך), להשתדל מבעוד מועד
ליתן להזקקים כל צרכי החג (מזון
ולבוש) באופן של הרחבה, "דרך
חירות"¹³⁷.

ואין מזרזין אלא למזרזין¹³⁸ –
שנוסף לכך שבדאי התחילו להתעסק
בזה בפורים וכבר עוסקים בזה ג' ימים
(גם ביום השבת, "מפקחין על צרכי
ציבור בשבת"¹³⁹), יוסיפו בזה ביתר
שאת וביתר עוז, כהנה וכהנה, הן
האירגונים והמוסדות הציבוריים, והן
כל יחיד ויחיד מבני, בכל מקומות
מושבותם.

יד. ויה"ר והוא העיקר – וגדולה
צדקה שמקרכת את הגאולה"¹⁴⁰,
ובלשון הכתוב בהתחלת פרשתנו: "כי
תשא את ראש בני ישראל גוי" זה יתנו
גוי מחצית השקל גוי", כדאיתא
בגמרא¹⁴¹ "אמר משה לפני הקב"ה,
רבש"ע, במה תרום קרן ישראל, אמר לו
בכי תשא", "אם באת לשאת ראשם
בהגבהה קח מהם כופר לצדקה"¹⁴²,
היינו, ש"ע"י נתינת הצדקה¹⁴³ נעשית

135 שו"ע אדה"ו או"ח ריש הלי' פסח.

136 שם ס"ה.

137 שם סתע"ב ס"ז. ועוד.

138 ספרי נשא ה, ב. במדב"ר פ"ז, ו. וראה
מכות כג, א.

139 ראה שבת קנ, א.

140 ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ו.

141 שם, ב.

142 פרש"י שם.

143 שזוהו תוכן המנהג בזמן הזה ליתן ג'

ש"מיד" ממש נעשים כל הענינים ד"ויהי ביום השמיני" – שמיני למילואים שנטל עשר עטרות¹⁵⁵, "כינור .. של ימות המשיח שמונה"¹⁵⁶, ויתירה מזה "עלי עשור"¹⁵⁷, ועד לסיום הענין "ויבוא משה ואהרן (משה ואהרן עמהם)¹⁵⁸ גו' ויברכו את העם (אמרו) ויהי נועם ה' אלקינו עלינו¹⁵⁹, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם) וירא כבוד ה' אל כל העם"¹⁶⁰ – ש"לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"¹⁶¹, ועד ש"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו"¹⁶², תיכף ומיד ממש.

(155) פרש"י ר"פ שמיני.

(156) ערכין יג, ב.

(157) תהלים צב, ד. ערכין שם.

(158) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד – פסחים קיד, סע"ב.

(159) סיום וחותם מזמור צ' בתהלים, שאמירתו (ע"פ המנהג לומר המזמור המתאים למספר שנותיו) מתחילה ב"א ניסן, תוך שלושים יום.

(160) שמיני ט, כג ובפרש"י.

(161) ישעי' ל, כ.

(162) שם מ, ה. וראה תניא פל"ו.

"ויקרא¹⁵² אל משה (כולל גם משה שבכאור"א מישראל¹⁵³) וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר",

ועי"ז נעשה אמיתת הענין ד"צו", צוותא וחיבור דכאור"א מישראל עם הקב"ה, ובאופן של זירוז, ושל זירוז מיד, "אין צו אלא לשון זירוז מיד"¹⁵⁴,

(152) לא רק אל"ף זעירא דמשה, כתוצאה מחטא העגל שנסתלקו ממנו אלף אורח*, ולא נשאר אלא אחד מני אלף, אל"ף זעירא (ל"ת האריז"ל סוף פרשתנו. ועוד), אלא גם אל"ף רבתי ד"אדם" שבהתחלת דברי הימים, "אדם שת אנוש", שבה מרומז התיקון דחטא העגל, ש"אדם" באל"ף רבתי, "בחי' אדה"ר כמו שהי' לפני החטא שהי' במדרגה גבוה מאד נעלה" (לקו"ת ויקרא א, ב), נמשך ב"שתי", "שממנו הושתת העולם" (במדב"ר פי"ד, יב), ועד שפועל גם ב"אנוש", שתמורת זה ש"בימי אנוש (מלשון חלישות) טעו בני האדם טעות גדול .. זה הי' עיקר עי"ז" (רמב"ם ריש הל' ע"ז), נעשית השלימות ד"אדם" כמו לפני החטא.

(153) ראה תניא רפמ"ב. לקו"ת שם, א. ובכ"מ.

(154) פרש"י ר"פ צו.

(* ובשבת חזרין ונותנין אליו במתנה, זהו ישמח משה במתנת חלקו (סידור האריז"ל במקומו. פעי"ח שער השבת פ"ח).